

Rada
Európskej únie

V Bruseli 14. mája 2024
(OR. en)

9097/24

Medziinštitucionálny spis:
2024/0012(NLE)

POLCOM 167
COMER 68
RELEX 547
DUAL USE 35
RECH 173
ENER 188
ENV 433

LEGISLATÍVNE AKTY A INÉ PRÁVNE AKTY

Predmet: ODPORÚČANIE RADY o posilnení bezpečnosti výskumu

ODPORÚČANIE RADY

Z ...

o posilnení bezpečnosti výskumu

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 292 v spojení s jej článkom 182 ods. 5,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

keďže:

- (1) Otvorenosť, medzinárodná spolupráca a akademická sloboda sú základnými predpokladmi výskumu a inovácií na svetovej úrovni. V dôsledku narastajúceho medzinárodného napätia a vzhľadom na rastúci geopolitický význam výskumu a inovácií sú však výskumníci a akademickí pracovníci Únie pri medzinárodnej spolupráci čoraz častejšie vystavení rizikám spojeným s bezpečnosťou výskumu, čo má za následok, že európsky výskum a inovácie čelia škodlivému vplyvu a zneužívaniu, ktoré ohrozujú bezpečnosť Únie alebo porušujú hodnoty a základné práva Únie, ako sú definované v Zmluve o Európskej únii (ďalej len „Zmluva o EÚ“) a v Zmluve o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“) a v Charte základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“). Je preto nevyhnutné podporiť a posilniť odvetvie výskumu a inovácií Únie pri riešení týchto rizík. Na zachovanie otvorenosti a bezpečnosti medzinárodnej spolupráce sú potrebné presné a primerané ochranné opatrenia.
- (2) Meniaci sa geopolitický kontext si naliehavo vyžaduje spoločnú reakciu všetkých členských štátov a Komisie v záujme posilnenia a využitia výskumného a inovačného potenciálu celej Únie. Jedine kolektívne úsilie môže zaručiť posilnenú bezpečnosť výskumu. Tento kontext si tiež vyžaduje opätovné vyváženie medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácií so zreteľom na záujmy, hodnoty a zásady Únie v záujme rozvoja a ochrany strategickej autonómie Únie a súčasne zachovania otvoreného hospodárstva¹ a dosiahnutia rovnakých podmienok a vyváženej vzájomnej otvorenosti.

¹ Osobitné zasadnutie Európskej rady (1. a 2. október 2020) – Závery, 13/20, odsek 3.

- (3) Otvorená veda zaisťuje čo najprístupnejší vedecký výskum, z čoho ťaží veda, hospodárstvo a spoločnosť ako celok. Medzinárodná spolupráca v oblasti výskumu a inovácií je kľúčová pri hľadaní riešení naliehavých globálnych výziev v prospech našich spoločností a je hnacím motorom vedeckej excelentnosti, pričom medzinárodná mobilita výskumných talentov obohacuje vedecké bádanie a je základným predpokladom na posilnenie inovácií a dosahovanie prelomových vedeckých objavov. Akademická sloboda znamená, že výskumníci môžu slobodne vykonávať svoj výskum a voliť si výskumné metódy, ako aj výskumných partnerov z celého sveta, pričom platí, že akademická sloboda je spojená s akademickou zodpovednosťou.
- (4) Zintenzívňujúce sa strategické súperenie a návrat k mocenskej politike vedú k čoraz výraznejšie transakčným medzinárodným vzťahom. Táto zmena vedie k rôznorodým, nepredvídateľným a často hybridným hrozbám². Keďže kritické poznatky a technológie majú zásadný vplyv na získanie vedúceho politického, hospodárskeho, spravodajského a vojenského postavenia, niektorí konkurenti Únie čoraz viac rozvíjajú súvisiace spôsobilosti alebo aktívne vykonávajú stratégie civilno-vojenskej fúzie.
- (5) Hybridné hrozby môžu zasiahnuť všetky relevantné odvetvia; odvetvie výskumu a inovácií je však pre svoju otvorenosť, akademickú slobodu, inštitucionálnu autonómiou a celosvetovú spoluprácu osobitne zraniteľné. Výskumníci a inovátori usadení v Únii môžu byť terčom snahy o získanie najmodernejších poznatkov a technológií, a to často pomocou podvodných a skrytých metód alebo priamo prostredníctvom krádeže či nátlaku, častejšie však zneužitím medzinárodnej akademickej spolupráce, ktorá sa zdanlivo uskutočňuje v dobrej viere. Okrem ohrozenia bezpečnosti a prosperity môžu tieto hybridné hrozby ovplyvniť akademickú slobodu a etiku vo výskume v Únii.

² Spoločný rámec pre boj proti hybridným hrozbám – reakcia Európskej únie, JOIN(2016) 18.

- (6) Odvetvie výskumu a inovácií sa preto nachádza v medzinárodnom prostredí čoraz zložitejšom z hľadiska spolupráce, v ktorom hrozí nežiaduci prenos kritických poznatkov a technológií do tretích krajín, kde sa môžu využiť na posilnenie vojenských spôsobilostí a spravodajských služieb týchto krajín a oslabiť tak bezpečnosť Únie a jej členských štátov alebo na účely, ktoré sú v rozpore s hodnotami a základnými právami Únie. Hoci takáto spolupráca nie je vždy nelegálna, môže predstavovať významné riziká z bezpečnostného a etického hľadiska.
- (7) Vzhľadom na svoju inštitucionálnu autonómiu a akademickú slobodu nesú organizácie vykonávajúce výskum a organizácie financujúce výskum hlavnú zodpovednosť za rozvoj a riadenie svojej medzinárodnej spolupráce. Orgány verejnej moci na všetkých úrovniach by mali zvážiť možnosť poskytnúť im pomoc a podporu a umožniť im tak prijímať informované rozhodnutia a riadiť súvisiace riziká ohrozujúce bezpečnosť výskumu.
- (8) V posledných rokoch prebiehajú vo viacerých členských štátoch a na úrovni Únie diskusie o posilnení bezpečnosti výskumu, pričom sa realizovali rôzne iniciatívy:
- v máji 2021 vydala Komisia oznámenie o globálnom prístupe k výskumu a inováciám, v ktorom sa popisuje nová európska stratégia pre politiku medzinárodného výskumu a inovácií. Rada v septembri 2021 reagovala prijatím záverov Rady, v ktorých zdôraznila záväzok Únie a členských štátov posilniť opatrenia na boj proti zasahovaniu zo zahraničia;

- v rámcovom programe Únie pre výskum a inovácie na roky 2021 – 2027 Horizont Európa boli zavedené viaceré ochranné opatrenia, ktorými sa uplatňuje osobitná zodpovednosť Únie ako jedného z najväčších financovateľov výskumu v Európe;
- v novembri 2021 Rada v rámci svojich záverov o budúcom riadení európskeho výskumného priestoru (EVP) prijala politický program EVP na roky 2022 – 2024, v ktorom je riešenie zahraničného zasahovania jedným z prioritných opatrení;
- v januári 2022 Komisia v nadväznosti na záväzky, ktoré jej vyplývajú z globálneho prístupu, ako aj z politického programu EVP, vydala pracovný dokument útvarov Komisie o riešení zahraničného zasahovania do výskumu a inovácií. Okrem toho sa s cieľom uľahčiť partnerské učenie medzi členskými štátmi konali počas roka 2023 činnosti vzájomného učenia;
- Európsky parlament prijal 9. marca 2022 uznesenie o zahraničnom zasahovaní do všetkých demokratických procesov v Únii vrátane dezinformácií, v ktorom vyzýva na posilnenie akademickej slobody, zlepšenie transparentnosti zahraničného financovania, ako aj na mapovanie a monitorovanie zahraničného zasahovania v kultúrnej, akademickej a náboženskej oblasti;

- Rada v apríli 2022 prijala závery o európskej stratégii na posilnenie postavenia inštitúcií vysokoškolského vzdelávania pre budúcnosť Európy, v ktorých sa zdôrazňuje, že užšia spolupráca v rámci Únie môže byť prospešná pre podporu inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a vybavenie výskumníkov, školiteľov, študentov a zamestnancov potrebnými nástrojmi na riešenie výziev, ktorým čelí spravodlivá globálna spolupráca, ako sú nerovnosť, zahraničné zasahovanie a prekážky otvorenej vedy. Rada tiež upozornila na potrebu podporovať informované a nezávislé porozumenie zainteresovaných strán z tretích krajín;
- Rada 10. júna 2022 prijala závery o zásadách a hodnotách medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácie, v ktorých zdôraznila význam riadenia rizík a bezpečnosti a vyzvala Komisiu a členské štáty, aby ďalej rozvíjali osvedčené postupy;
- zo širšieho bezpečnostného a obranného hľadiska prebieha v rámci Stratégie EÚ pre bezpečnostnú úniu³, ako aj Strategického kompasu pre bezpečnosť a obranu úsilie zamerané na spoločné posudzovanie hrozieb a výziev a väčšiu súdržnosť opatrení v oblasti bezpečnosti a obrany, a to aj prostredníctvom súboru nástrojov Únie na boj proti hybridným hrozbám, ktorý spája rôzne nástroje na odhaľovanie hybridných hrozieb a reakciu na ne;

³ COM(2020)605.

- v oblasti pravidiel Únie týkajúcich sa kontrol vývozu položiek a technológií s dvojakým použitím má pre bezpečnosť výskumu veľký význam nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/821⁴. V snahe pomôcť výskumným organizáciám Komisia v septembri 2021 vydala odporúčanie o programoch dodržiavania pravidiel, pokiaľ ide o výskum zahŕňajúci položky s dvojakým použitím⁵.

(9) Komisia a vysoký predstaviteľ prijali spoločné oznámenie o európskej stratégii hospodárskej bezpečnosti⁶, ktoré sa zameriava na zabezpečenie toho, aby Únia naďalej využívala výhody vyplývajúce z hospodárskej otvorenosti, a to pri minimalizovaní rizík pre jej hospodársku bezpečnosť. V stratégii sa navrhuje prístup postavený na troch pilieroch: podpora hospodárskej základne a konkurencieschopnosti Únie; ochrana pred rizikami a partnerstvo s čo najširšou škálou krajín s cieľom riešiť spoločné obavy a záujmy. V každom pilieri zohrávajú kľúčovú úlohu výskum a inovácie.

⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/821 z 20. mája 2021, ktorým sa stanovuje režim Únie na kontrolu vývozov, sprostredkovania, technickej pomoci, tranzitu a transferu položiek s dvojakým použitím (Ú. v. EÚ L 206, 11.6.2021, s. 1).

⁵ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2021/1700 15. septembra 2021 o interných programoch dodržiavania pravidiel, pokiaľ ide o kontroly výskumu zahŕňajúceho položky s dvojakým použitím podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/821, ktorým sa stanovuje režim Únie na kontrolu vývozov, sprostredkovania, technickej pomoci, tranzitu a transferu položiek s dvojakým použitím (Ú. v. EÚ L 338, 23.9.2021, s. 1).

⁶ JOIN(2023)20.

- (10) V nadväznosti na uvedené spoločné oznámenie Komisia vo svojom odporúčaní (EÚ) 2023/2113⁷ identifikovala kritické technologické oblasti pre hospodársku bezpečnosť Únie na účely ďalšieho posúdenia rizík s členskými štátmi. Posudzovanie rizík sa už prioritne začalo v štyroch z 10 identifikovaných oblastí kritických technológií, a to v oblasti pokročilých polovodičov, umelej inteligencie, kvantových technológií a biotechnológií. Výsledok dokončeného posudzovania rizík sa môže zohľadniť v kontexte ďalších potenciálnych opatrení na vykonávanie európskej stratégie hospodárskej bezpečnosti vrátane opatrení na posilnenie bezpečnosti výskumu.
- (11) V spoločnom oznámení o európskej stratégii hospodárskej bezpečnosti sa ďalej avizovalo, že Komisia navrhne opatrenia na posilnenie bezpečnosti výskumu prostredníctvom existujúcich nástrojov, ako aj identifikovaním a odstránením všetkých zostávajúcich nedostatkov, pričom sa zachová otvorenosť výskumného a inovačného ekosystému. Toto odporúčanie je súčasťou balíka, ktorý Komisia vydala v januári 2024 v nadväznosti na uvedené spoločné oznámenie.
- (12) Pokiaľ ide o identifikovanie nedostatkov uvedené v predchádzajúcom bode, z diskusií s členskými štátmi a zainteresovanými organizáciami vyplýva naliehavá potreba toho, aby tvorcovia politik a všetci ostatní aktéri dosiahli lepšiu koncepčnú zrozumiteľnosť, spoločné chápanie predmetných problémov, ako aj toho, čo predstavuje primeranú a účinnú politickú reakciu.

⁷ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2023/2113 z 3. októbra 2023 o kritických technologických oblastiach pre hospodársku bezpečnosť EÚ na ďalšie posúdenie rizík s členskými štátmi (Ú. v. EÚ L, 2023/2113, 11.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2113/oj>).

- (13) Čoraz viac členských štátov vypracovalo alebo vypracúva politiky zamerané na posilnenie bezpečnosti výskumu. Hoci toto úsilie vo všeobecnosti prispieva k lepšej informovanosti a väčšej odolnosti, na to, aby bolo skutočne účinné, vypracúvanie a realizovanie ochranných opatrení by malo konzistentne prebiehať na všetkých úrovniach, t. j. na úrovni Únie, vnútroštátnej a regionálnej úrovni, ako aj na úrovni organizácií vykonávajúcich výskum a organizácií financujúcich výskum. Na ochranu etiky v EVP je preto potrebná koordinácia na úrovni Únie a podpora Komisie pri budovaní kapacít a výmene postupov, pričom sa musí rešpektovať právomoc členských štátov pokročiť v tomto smere ďalej, napríklad vypracovaním regulačných rámcov.
- (14) Je dôležité, aby sa hybridné hrozby, ktoré majú vplyv na výskumný a inovačný ekosystém, posudzovali štruktúrne, čím sa posilní situačná informovanosť tvorcov politik, a to využívaním jednotnej kapacity na analýzu spravodajských informácií, najmä strediska pre hybridné hrozby, a zohľadnením práce Európskeho centra excelentnosti pre boj proti hybridným hrozbám, ako aj agentúry Európskej únie pre kybernetickú bezpečnosť a Európskeho centra boja proti počítačovej kriminalite, zriadeného Europolom pre oblasť kybernetických hrozieb.
- (15) Vzhľadom na to, že významná časť výskumu a inovácií sa uskutočňuje v súkromnom sektore, je potrebné zdôrazniť, že hoci riziká, ktorým sú spoločnosti vystavené, môžu byť podobné, od rizík, ktorým čelia organizácie vykonávajúce výskum, sa líšia svojou povahou, potrebami a kapacitami.

- (16) Náležitá pozornosť by sa mala venovať skúsenosti členských štátov a kľúčových medzinárodných partnerov s politikami v tejto oblasti, pričom sa zdôrazňuje, že je potrebné vypracovať prístup zodpovedajúci jedinečnej európskej situácii. Vzájomná výmena osvedčených postupov prebieha napríklad prostredníctvom mnohostranného dialógu o hodnotách a zásadách pri medzinárodnej spolupráci v oblasti výskumu a inovácií, v rámci rokovaní o pridružení a spoločných zasadnutí riadiaceho výboru pre vedu a technológie v súvislosti s medzinárodnými dohodami v oblasti vedy a technológií, na viacstranných fórach, ako je G7, ako aj prostredníctvom príslušných viacstranných dohôd o kontrole vývozu.
- (17) Obavám o bezpečnosť výskumu sa venuje čoraz väčšia pozornosť, pričom sa zintenzívňuje prebiehajúca diskusia o súvisiacich rizikách a o tom, ako ich čo najlepšie riadiť. Z tohto dôvodu je potrebné ďalej zlepšovať informovanosť, podporovať a uľahčovať partnerské učenie medzi členskými štátmi a príslušnými zainteresovanými organizáciami, ako aj prispievať k vzdelávaciemu prístupu, ktorý je zároveň pružný aj agilný.
- (18) Na účely tohto odporúčania:
1. „bezpečnosť výskumu“ je predvídanie a riadenie rizík, ktoré súvisia: a) s nežiaducim prenosom kritických poznatkov a technológií, ktorý môže mať vplyv na bezpečnosť Únie a jej členských štátov, napríklad ak sa v tretích krajinách využije na vojenské alebo spravodajské účely; b) so škodlivým vplyvom na výskum, keď sa výskum môže zneužiť tretími krajinami alebo z nich, okrem iného na tvorbu dezinformácií alebo podnecovanie autocenzúry medzi študentmi a výskumníkmi, ktorá porušuje akademickú slobodu a etiku vo výskume v Únii; c) s porušovaním etických zásad, keď sa poznatky a technológie využívajú na potlačenie, porušenie alebo podkopanie hodnôt a základných práv Únie, ako sú definované v zmluvách;

2. „odvetvie výskumu a inovácií“ sú všetky organizácie vykonávajúce výskum vrátane inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, pokiaľ vykonávajú výskum, organizácie financujúce výskum a výskumné infraštruktúry v celej Únii, ako aj všetci ostatní aktéri vo výskumnom a inovačnom ekosystéme Únie. Hoci prvky tohto odporúčania môžu byť rovnako relevantné aj pre obchodné spoločnosti, v otázke bezpečnosti ich výskumu je potrebná spolupráca so subjektmi súkromného sektora;
3. „organizácia vykonávajúca výskum“ je každá nezisková organizácia, ktorá vykonáva vedecký výskum;
4. „medzinárodná spolupráca“ je spolupráca organizácií vykonávajúcich výskum a organizácií financujúcich výskum usadených v Únii alebo individuálnych výskumníkov financovaných týmito organizáciami na jednej strane a subjektov vrátane obchodných spoločností usadených mimo Únie alebo individuálnych výskumníkov financovaných týmito subjektmi na strane druhej. Spolupráca s organizáciami vykonávajúcimi výskum a obchodnými spoločnosťami usadenými v Únii, ale vlastnými alebo kontrolovanými z krajín mimo Únie, by sa mala zväziť na základe hodnotenia rizík;

5. „hodnotenie rizík“ je proces súvisiaci s medzinárodnou spoluprácou v oblasti výskumu a inovácií, pri ktorom sa zohľadňuje kombinácia hlavných rizikových faktorov. Kombinácia týchto faktorov určuje úroveň rizika. Kľúčové prvky, ktoré je potrebné posúdiť, sa dajú zaradiť do štyroch kategórií: a) rizikový profil organizácií usadených v Únii začínajúcich medzinárodnú spoluprácu: je potrebné zvážiť silné a slabé stránky organizácie vrátane finančných závislostí, ktoré sú relevantné pre výskumný projekt; b) oblasť výskumu a inovácií, v ktorej má medzinárodná spolupráca prebiehať: je potrebné zvážiť, či sa projekt zameriava na oblasti výskumu zahŕňajúce kritické poznatky alebo technológie, metodiky, údaje alebo výskumné infraštruktúry, ktoré sa považujú za osobitne citlivé z hľadiska bezpečnosti alebo hodnôt a základných práv Únie; c) rizikový profil tretej krajiny, kde je usadený, vlastnený alebo kontrolovaný medzinárodný partner (napr.: vzťahujú sa na túto krajinu reštriktívne opatrenia alebo má nedostatky z hľadiska dodržiavania zásad právneho štátu alebo ochrany ľudských práv, agresívnu stratégiu civilno-vojenskej fúzie alebo obmedzenú akademickú slobodu?); d) rizikový profil medzinárodnej partnerskej organizácie a to: vo vzťahu k organizácii, s ktorou sa plánuje spolupráca, je potrebné postupovať s náležitou starostlivosťou, okrem iného aby sa okrem iného zistilo, či sa na ňu nevzťahujú reštriktívne opatrenia alebo či nemá prepojenie na armádu, aby sa zistili afiliácie príslušných výskumníkov alebo zamestnancov, ako aj úmysly partnera, pokiaľ ide o koncové využitie alebo uplatnenie výsledkov výskumu;

6. „kritické poznatky a technológie“ sú poznatky a technológie vrátane know-how v nových a prelomových oblastiach a v oblastiach, ktoré sú kľúčové z hľadiska hospodárskej konkurencieschopnosti, sociálneho blahobytu a bezpečnosti Únie a jej členských štátov a v ktorých je preto nadmerná závislosť od tretích krajín nežiaduca, berúc do úvahy dynamickú povahu bezpečnosti výskumu a meniacich sa rizík. Patrí sem okrem iného aj výskum a inovácie s potenciálom dvojakého použitia;
7. „tretie krajiny“ sú všetky krajiny, ktoré nie sú v Únii,

TÝMTO ODPORÚČA ČLENSKÝM ŠTÁTOM A EURÓPSKEJ KOMISII, ABY:

1. Pri vypracúvaní a realizácii politických opatrení na posilnenie bezpečnosti výskumu zohľadnili tieto zásady zodpovednej internacionalizácie:
 - a) sústavná podpora a obhajoba akademickej slobody a inštitucionálnej autonómie pri zohľadnení skutočností, že prvoradú zodpovednosť za svoju medzinárodnú spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií nesú organizácie vykonávajúce výskum;
 - b) sústavná podpora a stimulovanie medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácií, ktorá je otvorená aj bezpečná, a to v súlade so zásadou „také otvorené, ako je len možné, také uzavreté, ako je potrebné“, čím sa zabezpečí vyhľadateľnosť, prístupnosť, interoperabilita a opätovná použiteľnosť výsledkov výskumu, pri náležitom zohľadnení platných obmedzení vrátane bezpečnostných obáv;
 - c) zabezpečenie primeranosti opatrení: ak sa zavedú ochranné opatrenia, nemali by prekračovať rámec toho, čo je nevyhnutne potrebné na zmiernenie predmetných rizík, pričom by sa malo zabrániť zbytočnému administratívne zaťaženiu. Cieľom je riziko skôr riadiť, ako sa mu vyhýbať;
 - d) riadenie opatrení v oblasti bezpečnosti výskumu na účely ochrany hospodárskej bezpečnosti, ako aj bezpečnosti Únie a národnej bezpečnosti a na účely obrany a presadzovania hodnôt a základných práv Únie, akademickej slobody a etiky vo výskume pri súčasnom vyhýbaní sa protekcionizmu a využívania výskumu a inovácií na politické účely;

- e) podpora vlastného riadenia v odvetví výskumu a inovácií v rámci uplatniteľného regulačného rámca, pri ktorom sú jeho aktéri schopní prijímať informované rozhodnutia, podčiarkujúc zodpovednosť organizácií vykonávajúcich výskum voči spoločnosti a berúc do úvahy, že akademická sloboda je spojená s akademickou zodpovednosťou;
- f) prijatie medzirezortného prístupu, ktorý spája relevantné odborné poznatky a zručnosti, zabezpečuje komplexný prístup k bezpečnosti výskumu a posilňuje súdržnosť vládnych krokov a poslствий určených odvetviu výskumu a inovácií vrátane krokov potrebných na zvýšenie úrovne zručností a rekvalifikáciu príslušnej pracovnej sily;
- g) s využitím prístupu založeného na posudzovaní rizík, prijatie politik nerozlišujúcich medzi krajinami, v ktorých sa identifikujú a riešia riziká pre bezpečnosť výskumu, nech vyplývajú odkiaľkoľvek, keďže to je najlepšia záruka toho, že sa zachová vyvážený prístup k príležitostiam a rizikám pri spolupráci v oblasti výskumu a inovácií a že sa neprehliadne vývoj panorámy hrozieb ani vznik ich nových aktérov;
- h) zabezpečenie maximálneho úsilia o predchádzanie všetkým formám priamej alebo nepriamej diskriminácie a stigmatizácie skupín alebo jednotlivcov, ktorá sa môže vyskytnúť ako nechcený dôsledok ochranných opatrení, a zaistenie úplného dodržiavania základných práv zakotvených v charte;

- i) uznanie dynamickej povahy bezpečnosti výskumu, na ktorú vplývajú nové poznatky, vyvíjajúce sa riziká a geopolitické súvislosti, čo si vyžaduje prístup k učeniu sa s pravidelným revidovaním a aktualizáciami, aby sa zabezpečila aktuálnosť, účinnosť a primeranosť politik v oblasti bezpečnosti výskumu a súvisiaceho úsilia o budovanie kapacít, ako aj súlad s uvedenými zásadami.

ODPORÚČA ČLENSKÝM ŠTÁTOM, ABY pri plnom rešpektovaní subsidiarity, proporcionality, inštitucionálnej autonómie a akademickej slobody a v súlade s vnútroštátnymi špecifikami členských štátov, rozdielnymi východiskovými situáciami a ich výlučnou právomocou v oblasti národnej bezpečnosti a bez toho, aby bola dotknutá možnosť členských štátov pokročiť v tomto smere ďalej:

2. Sa usilovali o vypracovanie a realizáciu uceleného súboru politických opatrení na posilnenie bezpečnosti výskumu a čo najlepšie pritom využili prvky uvedené v tomto oddiele.
3. Viedli dialóg s odvetvím výskumu a inovácií s cieľom definovať povinnosti a úlohy a vypracovať národný prístup, ak ešte neexistuje, napríklad prostredníctvom usmernení alebo zoznamu relevantných opatrení a iniciatív na posilnenie bezpečnosti výskumu s jasne stanoveným realizačným procesom, a to so zreteľom na usmernenia Komisie a dostupné podporné nástroje.

4. V relevantnom prípade vytvorili novú alebo posilnili existujúcu podpornú štruktúru alebo službu na pomoc aktérom v odvetví výskumu a inovácií pri zvládaní rizík súvisiacich s medzinárodnou spoluprácou v oblasti výskumu a inovácií. Spojením medziodvetvových odborných poznatkov a zručností by takáto štruktúra alebo služba mohla poskytovať informácie a poradenstvo, ktoré môžu organizácie vykonávajúce a financujúce výskum využiť pri prijímaní informovaných rozhodnutí a pri zvažovaní príležitostí a rizík možnej medzinárodnej spolupráce, ako aj ďalšie služby, po ktorých je v odvetví výskumu a inovácií jednoznačný dopyt, vrátane činností na zvyšovanie informovanosti a odbornej prípravy.
5. Posilnili dôkazovú základňu pri tvorbe politiky v oblasti bezpečnosti výskumu analýzou panorámy hrozieb, a to aj z hľadiska kybernetickej bezpečnosti.
6. Umožnili výmenu informácií medzi organizáciami vykonávajúcimi výskum a organizáciami financujúcimi výskum na jednej strane a spravodajskými agentúrami na strane druhej napríklad prostredníctvom utajovaných a neutajovaných brífingov alebo určených styčných úradníkov.
7. Rozvíjali alebo posilnili medziodvetvovú spoluprácu na vládnej úrovni, predovšetkým združením tvorcov politik zodpovedných za vysokoškolské vzdelávanie, výskum a inovácie, obchod, zahraničné veci, spravodajstvo a bezpečnosť.
8. Získavali poznatky o odolnosti odvetvia, ako aj účinnosti a primeranosti platných politik v oblasti bezpečnosti výskumu, a to podľa možnosti aj prostredníctvom pravidelného testovania odolnosti a simulácií incidentov, a prípadne pritom zohľadnili podporu Komisie.

9. Venovali osobitnú pozornosť medzinárodnej spolupráci v oblastiach zahŕňajúcich kritické poznatky a technológie vrátane tých, ktoré sú uvedené v odporúčaní Komisie (EÚ) 2023/2113 a výsledkom takéhoto kolektívneho posudzovania rizík.
10. S cieľom zabezpečiť dodržiavanie platných pravidiel Únie týkajúcich sa kontroly vývozu položiek s dvojakým použitím a reštriktívnych opatrení prijatých podľa článku 29 Zmluvy o EÚ a článkov 207 a 215 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prijali vnútroštátne opatrenia v oblasti nehmotného prenosu technológií, ako aj posilnili vykonávanie a presadzovanie reštriktívnych opatrení s významom pre výskum a inovácie.
11. Proaktívne prispievali k jednotnej kontaktnej platforme Únie na riešenie zahraničného zasahovania do výskumu a inovácií poskytovaním nástrojov a zdrojov vypracovaných vďaka verejnému financovaniu s cieľom uľahčiť cezhraničné využívanie týchto nástrojov a zdrojov a používateľsky ústretovo, prístupne a bezpečne ich poskytovať.
12. V spolupráci so súkromným sektorom vypracovali usmernenia pre obchodné spoločnosti, ktoré sa podieľajú na výskume a inováciách, vrátane startupov, spin-off podnikov a malých a stredných podnikov s intenzívnym výskumom. V tejto súvislosti by sa pozornosť mala venovať existujúcim pravidlám vrátane tých, ktoré sa týkajú kontroly vývozu položiek s dvojakým použitím a preverovania zahraničných investícií, ako aj prebiehajúceho úsiliu o monitorovanie investícií v zahraničí.
13. V relevantných prípadoch a na základe posúdenia rizík zvažili uplatnenie opatrení uvedených v tomto odporúčaní na medzinárodnú spoluprácu v oblasti mobility výskumníkov.

Úloha organizácií financujúcich výskum

14. Spolupracovali s organizáciami financujúcimi výskum, aby ich povzbudili, aby zabezpečili, že:
- a) bezpečnosť výskumu bude neoddeliteľnou súčasťou procesu podávania žiadostí, pri ktorom sa zohľadnia rôzne faktory spoločne definujúce rizikový profil projektu. Cieľom je podnietiť prijímateľov, aby zvážili súvislosti, v ktorých sa bude uskutočňovať spolupráca v oblasti výskumu a inovácií, a motiváciu a (skryté) motívy, ktoré pri nej môžu zohrávať úlohu, čím sa zabezpečí včasné odhalenie potenciálnych rizík a hrozieb;
 - b) výskumné projekty vybrané na financovanie, ktoré vzbudzujú obavy, budú podliehať hodnoteniu rizík primeranému ich rizikovému profilu, z ktorého vyplynie dohoda týkajúca sa vhodného riadenia rizík, pričom sa zabezpečí, aby sa zbytočne nepredlžovala lehota na udelenie grantu, a zabráni sa zbytočnému administratívne mu zaťaženiu;
 - c) pri uzatváraní dohôd o výskumnom partnerstve so zahraničnými subjektmi, a to aj prostredníctvom memoránd o porozumení, sa vždy zvážia možné riziká súvisiace s medzinárodnou spoluprácou a začlenili do týchto dohôd kľúčové rámcové podmienky, ako je rešpektovanie hodnôt a základných práv Únie, akademickej slobody, reciprocitu a dohôd o správe aktív duševného vlastníctva vrátane šírenia a využitia výsledkov, poskytovania licencií na výsledky alebo ich prenosu a zakladania spin-off podnikov, a tiež stanovili stratégiu ukončenia spolupráce v prípade nedodržania podmienok týchto dohôd;

- d) pri uplatňovaní ochranných opatrení v národných programoch financovania sa zohľadnia opatrenia uplatňované v rámci príslušných programov financovania Únie;
- e) žiadatelia sa budú usilovať o to, aby im potenciálni partneri pri projektoch s vysokorizikovým profilom poskytli záruky, napríklad prostredníctvom partnerskej dohody, pričom sa zohľadnia kľúčové rámcové podmienky, ako napr. podmienky uvedené v bode 15 písm. c);
- f) vo financujúcej organizácii budú k dispozícii primerané odborné poznatky a zručnosti na riešenie obáv týkajúcich sa bezpečnosti výskumu a aby sa bezpečnosť výskumu začlenila do existujúcich monitorovacích a hodnotiacich opatrení vrátane sledovania incidentov a prijímania včasných a dôveryhodných opatrení v prípade nedodržania podmienok.

Podpora organizácií vykonávajúcich výskum

15. Povzbudzovali a podporovali organizácie vykonávajúce výskum pri:

- a) účasti na výmene informácií, partnerskom učení, vývoji nástrojov a vypracúvaní usmernení, nahlasovaní incidentov medzi partnermi ako aj pri zvážení združovania zdrojov, aby sa čo najlepšie využívali obmedzené a rozptýlené zdroje a odborné poznatky;
- b) systematickom vykonávaní postupov interného riadenia rizík, a to aj prostredníctvom hodnotenia rizík, vykonávania náležitej starostlivosti vo vzťahu k potenciálnym partnerom a postupovaní prvkov vzbudzujúcich obavy na vyššie úrovne interného rozhodovania tak, aby sa pritom zabránilo zbytočnému administratívne zaťaženiu;

- c) zvažovaní možných rizík súvisiacich s medzinárodnou spoluprácou a začleňovaní kľúčových rámcových podmienok, ako napríklad rešpektovania hodnôt a základných práv Únie, akademickej slobody, reciprocity a dohôd o správe aktív duševného vlastníctva vrátane šírenia a zužitkovania výsledkov, poskytovania licencií na výsledky alebo ich prenosu a zakladania spin-off podnikov, pri uzatváraní dohôd o výskumnom partnerstve so zahraničnými subjektmi, a to aj prostredníctvom memoránd o porozumení, ako aj pri stanovení stratégie ukončenia spolupráce v prípade nedodržania podmienok týchto dohôd;
- d) posudzovaní rizík súvisiacich s programami talentov v oblasti výskumu a inovácií sponzorovanými zahraničnými vládami, zameranom najmä na všetky nežiaduce povinnosti ukladané ich prijímateľom, a pri zaručovaní toho, aby poskytovatelia kurzov a odbornej prípravy na akademickej pôde sponzorovaní zahraničnými vládami dodržiavali poslanie a pravidlá hostiteľskej inštitúcie;
- e) investovaní do špecializovaných interných odborných poznatkov a zručností v oblasti bezpečnosti výskumu, pridelovaní zodpovednosti za bezpečnosť výskumu na primeraných organizačných úrovniach a investovaní do kybernetickej hygieny a do vytvárania kultúry rovnováhy medzi otvorenosťou s bezpečnosťou;
- f) uľahčovaní prístupu k programom odbornej prípravy vrátane online kurzov pre nových aj súčasných výskumných pracovníkov, ako aj pri vypracúvaní programov vzdelávania a odbornej prípravy zameraných na výškolenie bezpečnostných poradcov a iných relevantných aktérov a školení náborových pracovníkov a zamestnancov pôsobiacich v oblasti internacionalizácie v zisťovaní a odhaľovaní prvkov, ktoré vyvolávajú obavy, v rámci procesu štrukturálneho preverovania v žiadostiach o výskumné pozície, a to najmä v oblastiach výskumu zahŕňajúcich kritické poznatky a technológie;

- g) zabezpečovaní úplnej transparentnosti finančných zdrojov a afiliácií výskumných pracovníkov vo vedeckých publikáciách a všetkých ostatných formách šírenia výsledkov výskumu, čím sa zabráni tomu, aby závislosť od zahraničia a konflikty záujmov alebo záväzkov ovplyvňovali kvalitu a obsah výskumu;
- h) zavádzaní fyzickej aj virtuálnej kompartmentalizácie, ktorou sa zaručí, že v oblastiach, ako sú laboratória a výskumná infraštruktúra, dáta a systémy, ktoré sú osobitne citlivé, sa bude udeľovať prístup výhradne na základe potreby poznať a že v prípade online systémov sa zavedú spoľahlivé opatrenia v oblasti kybernetickej bezpečnosti;
- i) posudzovaní rizík súvisiacich s vybavením, laboratóriami a výskumnými infraštruktúrami sponzorovanými subjektmi usadenými v tretích krajinách alebo pod ich kontrolou, alebo nadobudnutými od takýchto subjektov, najmä so zameraním na nežiaduce povinnosti ukladané hosťiteľským organizáciám;
- j) zabezpečovaní predchádzania všetkým formám priamej aj nepriamej diskriminácie a stigmatizácie a ochrany individuálnej bezpečnosti s osobitným dôrazom na nátlak na diaspóru zo strany štátu pôvodu a iné formy škodlivého vplyvu, ktorý by mohol viesť k autocenzúre a mohol mať bezpečnostné dôsledky pre zúčastnených zahraničných výskumníkov, doktorandov a študentov, ako aj pri zabezpečovaní nahlasovania incidentov.

ODPORÚČA KOMISII, ABY:

16. V plnej miere využívala otvorenú metódu koordinácie, najmä riadiace štruktúry EVP, a podporovala implementáciu tohto odporúčania zvyšovaním informovanosti, uľahčovaním a podporou partnerského učenia, umožnením budovania kapacít, ako aj úsilím o konzistentnosť politík; začlenila obsah tohto odporúčania aj do programov relevantných strategických platforiem a rád.
17. Vytvorila a udržiavala jednotnú kontaktnú platformu Únie na boj proti vonkajšiemu zasahovaniu v oblasti výskumu a inovácií s cieľom konsolidovať všetky relevantné údaje, nástroje, správy a iné zdroje vytvorené na únijnej, vnútroštátnej, regionálnej a organizačnej úrovni alebo mimo Únie a zároveň zabezpečila, že budú prezentované užívateľsky ústretovým, dostupným a bezpečným spôsobom.
18. Podporovala zhromažďovanie dôkazov pre tvorbu politík v oblasti bezpečnosti výskumu a spájala relevantné odborné znalosti členských štátov a zainteresovaných strán, ako aj skúmala a posudzovala možnosti štrukturálnejšej podpory v tejto súvislosti, napríklad prostredníctvom Európskeho odborného centra pre bezpečnosť výskumu, a to so zreteľom na existujúce štruktúry a s jeho prepojením na jednotnú kontaktnú platformu, okrem toho vo vhodnom čase sa môžu pridať ďalšie funkcie na podporu členských štátov a odvetvia výskumu a inovácií.
19. V spolupráci s vysokým predstaviteľom Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku posilňovala situačnú informovanosť medzi tvorcami politík prostredníctvom štrukturálneho posudzovania hybridných hrozieb, ktorým čelí výskumný a inovačný ekosystém.

20. Pre organizácie vykonávajúce výskum vypracovala metodiku testovania odolnosti, ktorú budú môcť členské štáty so svojimi organizáciami vykonávajúcimi výskum využívať na dobrovoľnej báze.
21. V spolupráci s členskými štátmi a za účasti zainteresovaných strán pokračovala v práci v oblasti posudzovania rizík ohrozujúcich kritické technológie a podieľala sa na dialógu s cieľom zabezpečiť výmenu informácií a konzistentnosť prístupu k hodnoteniu rizík a ochranným opatreniam v oblasti bezpečnosti výskumu v národných programoch financovania a v relevantných programoch financovania Únie.
22. Vypracovala nástroje a zdroje, pri ktorých sa nerozlišuje medzi krajinami, ako aj také, ktoré sú špecifické pre jednotlivé krajiny, na podporu organizácií vykonávajúcich výskum pri uplatňovaní náležitej starostlivosti v prípade možných partnerov z tretích krajín.
23. Spolu so zainteresovanými organizáciami na úrovni Únie usporiadala každé dva roky čelné podujatie venované bezpečnosti výskumu, ktoré bude zamerané na výmenu informácií a na výmeny orientované na riešenia.
24. V prípade potreby vypracovala výkladové usmernenie k vývoju postupov hodnotenia rizík, ako aj k uplatňovaniu relevantných právnych predpisov Únie. Týka sa to najmä pravidiel kontroly vývozu, predovšetkým nehmotného prenosu technológií, vízových požiadaviek v prípade zahraničných výskumníkov, ako aj výkladu určitých požiadaviek na otvorenú vedu a správu aktív duševného vlastníctva z hľadiska bezpečnosti výskumu.
25. V spolupráci s odvetvím výskumu a inovácií a členskými štátmi posúdila, ako čo najlepšie zvýšiť transparentnosť zdrojov financovania výskumu a afiliácií výskumníkov.

26. Posilnila dialóg a spoluprácu s medzinárodnými partnermi v otázke bezpečnosti výskumu prostredníctvom výmeny informácií a skúseností, výmeny najlepších postupov a hľadania spôsobov, ako zosúladiť ochranné opatrenia, a tiež aby zohľadnila možnosť hovoriť o tejto téme na multilaterálnych fórach ako jednotným hlasom Únie.

Monitorovací proces

27. Komisia sa vyzýva, aby na základe jasných ukazovateľov a konzultácií s dotknutými zainteresovanými stranami monitorovala v úzkej spolupráci s členskými štátmi a s využitím platformy pre politiku EVP transparentným spôsobom pokrok v implementácii tohto odporúčania a každé dva roky podala Rade správu v rámci svojho bienálneho podávania správ o globálnom prístupe k výskumu a inováciám a svojho aktuálneho podávania správ o rámcovom programe pre výskum a inováciu.
28. Vzhľadom na naliehavo potrebnú spoločnú reakciu sa členské štáty vyzývajú, aby toto odporúčanie implementovali a poskytli Komisii informácie o svojom národnom prístupe (uvedenom v odporúčaní 3 členským štátom) ako vstupné údaje pre uvedené monitorovanie a podávanie správ Komisiou.

29. Po vykonaní podrobného posúdenia a na základe budúceho vývoja geopolitickej situácie sa môžu navrhnúť ďalšie kroky a opatrenia.

V Bruseli

Za Radu
predseda/predsedníčka
